

Mors omnia solvit

Bánki Endréné emlékére

Bámulok a tér közepén mozdulatlanul álló nőre. A nyolcvanas éveiben jár. Fehér haja, mint ezüst korona ragyog az égő napon. Szemében is az a ragyogás, amely azokat jellemzi, akiknek a túlvilágban jár az eszük, vagy azokat, akik nem hagyják abba az ivást. Ég a szeme, mint valamiféle őrülté, aki másfelé botorkál. Olyan tájakon, ahova csak a sötétség és a homály telepszik.

Egyetlen dolog, ami felhívja a nőre a járókelők figyelmét, az, hogy nagyon erősen ki van sminkelve az arca. Olyan módon, hogy inkább hasonlít egy boszorkányhoz vagy torz bohóchoz, mint egy idős hölgyhöz. A szemöldöke szélesen ki van festve, haragos vörös rúzs az ajkán, és ha mindez nem elég, az egész arca ki van mázolva vastag rétegű rózsás púderrel. Világosan látszott, hogy valami nincs rendben ezzel a nővel. Áll csípőre tett kézzel, pózolva, mintha fényképezésre készülne. Csücsöríti az ajkát, mosolyog mindenkire, mintha könyörögne: itt vagyok, figyeljetek rám, vagy beszéljetek velem. De az emberek elmennek mellette anélkül, hogy ügyet vetnének erre a torz lényre. Csupán mosolyognak magukban, miközben mormolnak: szipirtyó, boszorkány, vén bolond.

Időről időre láttam diákok csoportját közeledni hozzá, és hangosan nevetni rajta, miután valamelyikük javasolta, hogy gúny tárgyává tegyék őt. Egyik turista képet készít róla közelről. Valószínű, hogy megmutatja a barátainak, ismerőseinek, amikor hazamegy: néztek ezt a vén bolondot, egy balkáni ország déli zegzugában találtam. És vigyorog, nézzétek, hogyan vigyorog. Ez nem mulatságos? Bizony, igen. És nevetnek, vagy legalább mosolyognak, hogy ezen a tájon mi található.

Messziről látom mindezt, mintha valószerűtlen jelenetet néznék. Olyan jelenetet, amelyben a groteszk összekeveredik a tragédiával. Nem értem pontosan, mi történik. Beszélni akarok a nővel, hátha megtudnám tőle, mi ez. Miért áll úgy a tér közepén a kegyetlen júliusi napban? S mi az a két táská, amely mellette van, egyik a baloldalon, a másik a jobbon? És mit mormol egész idő alatt? Miről beszél és kivel? Közeledni akarok hozzá, és sok kérdést feltenni. De félek. Félek, hogy kiabálni kezd, segítséget kérni, vagy valami ilyesfélét. Tudni akarom a nő történetét. Talán azért, mert én is egyedül vagyok. Idegen, idegen országban. Néha úgy beszélek magammal, mint ő. De nem így, a főtér kellős közepén, hanem a saját szobámban kiabálok, vitatkozom valakivel, aki réges-régen meghalt, vagy nem is létezett. Megpróbálom felhívni a figyelmét, hogy én is itt vagyok, ember, aki éhes a megbecsülésre, az elismerésre vagy legalább a szeretetre. Ugyanezt teszi a táskás néni, de a nyilvánosság előtt.

Mindig vonzódok a szerencsétlenekhez és az elesettekhez. Talán azért, mert én is számkivetett és száműzött vagyok, mint ő. Talán, mert idegen vagyok, egyedül, olyan országban, ahol egyedül élni egyet jelent: haldokolni, de lassan és vigasztalanul.

Bámulok a nőre messziről, és végül nem találok mást, mint hogy elhagyom a teret. Ha itt maradnék estig, akkor sem tudnék meg semmi újat róla. Hogy a csudába tudnék? Az idő megy. Én is gátlásos vagyok, mint minden nyomorult, aki nem tudja, mit kezdjen magával. Akkor mit tudjon kezdeni a mások tragédiájával? Lassan távozom, mintha sajnálnám, hogy kilépek ebből a jelenetből, és nem tudom, hogy mikor találkozom ezzel a nénnel még egyszer. Valójában ezek az emberek, akik különleges színt adnak az életnek. Ők azok, akik megtörik a mindennapok közönségességét. Azok, akik valamiféle értéket adnak az életnek. Letépi azt a maszkot, amelyben azok élnek, akiket normális embereknek hívunk. Azok gúnyolódnak rajta, nevetnek rajta, fittyet hánynak rá, elmennek mellette mosolyogva, és tovább haladnak. De a táskás néni fölött ott áll az a hatalmas, láthatatlan tábla, vagy aura, amelyre rá van írva: „én vagyok a világ, az igazi világ, én vagyok az énekek, a rejtett énekek, igazi mázzal, igazi vonásokkal. Én vagyok a halálotok, én vagyok a felejtetetlen”. És valóban nem tudtam elfelejteni ezt a nőt.

Egész nap rohangálok a városban ide-oda a hivatalok között, és kérdezősködöm erről vagy arról, kérelmet adok be itt vagy ott. Mi az, kérdezem magamtól, mit rohangálok és miért? Igyekszem meggyőzni magam, hogy ez fontos, ez muszáj, miközben mélyen tudom, hogy ez mind, mind baromság. Időpocsékolás. Közben elfelejtjük, és nem veszünk tudomást a lényeges dolgokról. Nem élünk, hanem, ahogy Heidegger mondta, műveljük a mindennapi nevelés teendőket. A viselkedésnek, a tetteknek nincs értéke. Minden, amit teszünk, vagy ami történik velünk, elmúlik. Vagyis illúzió, hiábavaló, nem történt meg. Csak a vakok képesek örölni ebben a malomban, hiszen vakok. Malom, ami nem vezet sehova. Körbe-körbe járunk mind.

Befejezem a rohangálást a semmiért. Késő van. Az est ráborítja köpenyét a világra. Felzárlok a buszra, és megyek haza. A busz szokatlan módon üres. Öt vagy hat ember ül szét-szóródva itt-ott. Lehuppanok a legközelebbi ülésre a középső ajtó mellett. Két széssel előltem a másik oldalon ül a téren látott idős hölgy. Ugyanaz az ezüst haj, ugyanaz a smink, s az ülés mellett ugyanaz a két táská. Mereven és erősen fogja őket, mintha félne, hogy valaki kitépi a kezéből.

A nő ez alkalommal hangosan beszél magával. Nem értettem, mit mond, ezért felálltam, és halkan, csendben mögé ültem. Eltelt kis idő, amíg meg tudtam fejteni, mit mond. Beszélt valakivel, és magyarázta neki, hogy olvasta a közlönyben a következőt. És kezd idézni valamiféle rendeletet, hosszú, hosszú paragrafust, és közben említi, hogy ez melyik bekezdés, és hol végződik. Megdöbbenve ültem. Annak ellenére, hogy biztos voltam benne, a nő elvesztette az eszét, és más világban él, de abból, amit mond, nem hiányzik a logika. Semmiféle káosz nincs benne. Rendezett, világos idézetek innen és onnan. Egyszer a büntetőtörvényből, másszor a polgáriból. És mindannyiszor megszakítja az idézést, és magyaráz a láthatatlan beszélgetőtársának, hogy melyik paragrafus melyik bekezdése. Csodálom a nő elképesztő memóriáját, és csodálom az emberi elmét. Rend a káoszban, vagy a káosz, amikor mindenáron rendet igyekszik teremteni. Eszembe jut a régi mondás, az örök igazság: nem az a bolond, aki elvesztette az eszét, a bolond az, aki elvesztett mindent, kivéve az eszét. Örök igazság ez, és nehéz megérteni. De ahogy hallom a táskás nénit a buszon, hirtelen megvilágosodom, és megértem ezt a briliáns mondatot, hiszen az agy igyekszik egyensúlyt teremteni a megháborodott és zavaros lélekben, és ezek az érthetetlen mondatok és homályos összefüggések nem jelentenek mást, mint hogy az elme próbálja megmenteni az egész lelket a megsemmisüléstől.

Ülök a buszon, és nem tudom, mi zajlik körülöttem. A táskás néni arca betölti a tudatomat. Mintha nem létezne a világon semmi és senki, kivéve ezt a furcsa lényt. Az egész világ ő, és én parányi része ennek. Más nem létezik. Körülöttünk a nagy űr, a semmi. Az érthetetlen semmi. A buszon senki sincs, csupán ő és én. Magam köré nézek, elcsodálkozom, de hiszen vannak emberek előttem! Akkor a tudatom miért mellőzi őket szándékosan? Nem érdekel, hogy eljött-e a megállóm, vagy sem, erőt veszek magamon, és igyekszem kimászni ebből az állapotból. Csodálkozva felriadok. A nő nehézkesen feláll, erre és arra a rúdra támaszkodik, fogja a két táskáját, és készül, hogy leszálljon, miközben folytatja hosszú beszélgetését a láthatatlan lényvel. Mintha az agya két féltékéje két különböző irányban működne. A baloldal beszél valakivel, miközben a jobboldal figyelmezteti, hogy közeleg a megállója, és ideje készülni. Mindezt megdöbbenő természetességgel és egyszerűséggel csinálja, mintha automata vezérelné őt messziről. A káosz nem tud hibázni, logikája szilárd és rendíthetetlen. Rájövök, hogy ezt valószínűleg már több ezerszer megtette. Hogy ne tenné, hiszen valami láthatatlan erő vezényli őt, irányítja. Pontosan, és hibátlanul.

És most azt csinálja, ami várható, leszáll a Mecsek áruház megállójánál. Utána szálllok. Kullogok léptei mögött, elhatározva, hogy kitudakolom, hol lakik, és vajon egyáltalán itt lakik-e, vagy látogatni jött valakit. Vagy csak úgy csavarog, barangol mindenhol a városban? A barangolás az ő mestersége. Csavarogni, kószálni, elmenni messzire, és közben beszélni, beszélni. Vitatja az ügyet a láthatatlan emberrel, de nem áll meg, hiszen, ha megáll, hogy pihenjen kicsit, elfogják, és odaviszik, ahonnan nem tér vissza, ahogy a többiek. Muszáj elmenekülni messzire, ahol nem találnak rá.

Látom, hogy betér az egyik társasházba, és eltűnik. Várok néhány percet, hátha lejön vagy felmegy valaki, és megkérdezhetem erről a nőről. Várok, de senki nem jött. Lassan elfordulok, és indulok a lakásomba, amely nincs messze, pár száz méterre innen. Ha itt lakik, miért nem láttam soha korábban? Talán útjaink nem keresztezik egymást. Vagy talán azért, mert ritkán megyek ki otthonról. Talán. Vagy esetleg, ha nem csavarog, bujkál. Rejtőzik, és folytatja az örök vitát a láthatatlan emberrel. Mindenesetre elhatározom, hogy gyakrabban járok emellett a ház mellett, mindannyiszor, amikor a városba megyek. Hátha látom őt, és tudok vele beszélni. Hátha megtudnám a történetét. Talán tudnám, miért festi az arcát ilyen módon, amely gúnyolódás és megaláztatás tárgyává teszi őt. Talán, talán.

De telnek a napok, a hetek, és nem láttam a nőt, nem hallottam róla. Netán meghalt, hiszen öreg már. A bánat, az örök teher és a láthatatlan emberrel való éles vita megtörte, elbújt valahova, és elaludt, hosszan, gondtalanul, mosoly nélkül. Nem láttam, nem bukkantam rá, mígnem egy napon elmentem az egyik hivatalba. Átmegek a főtéren, ahol először megláttam őt. Meglepetésemre ott találom ugyanazon a helyen. Mozdulatlanul áll. Ami furcsább, vele ugyanaz a két táskás. És mindkettő tele, ahogy a múltkor. Ugyanaz a jelenet. A nő bambán mosolyog a járókelőkre, a járókelők fittyet hánynak rá, amíg nem jön egy fiatal diákcsoport, nevetnek rajta, vagy egy turistacsoport, felvesznek róla néhány ké-

pet, mint valami torz lényről, amit érdemes fényképezni. Hányszor, de hányszor ismétlődik ez a jelenet! És mióta? Száz éve? Ezer éve? Millió éve? Ahogy látom a történeteket, biztos vagyok benne, hogy ez azóta játszódik, mióta világ a világ. Vagy talán délibáb az egész, fantom, álom, rossz álom, és mindjárt felébredek. Ő is felébred, nincs sem a tér, sem a két táskás, sem a nap, sem a gúnyolódó emberek. Talán. Jó lenne, ha véget érne az egész, de még mindig nem tudok felébredni. Bámulok, és nem tehetek mást. Szomorúan átmegyek a téren. Ez már nem jelenet, ez jelenség. És ez a jelenség elfoglalja a gondolataimat.

A nő idős kora és nevenséges sminkje ellenére még mindig hordozza a régi szépség jeleit, amit az időnek nem sikerült lesöpörnie az arcáról. Az idő. Ez a nevenséges vad, amely belemar a saját húsába, a megveszett kígyó, aki elszántan és vadul harapja a farkát. Rossz isten, aki megeszi magát. Zsarnokoskodik mindenk fölé. De meghátrál, ha nagyobb vaddal találja szemben magát: a felejtéssel. A felejtés, aki felülkerekedik rajtam, az időn és a táskás néni is.

Világosan látszik, hogy a fehér haja eredetileg szőke volt. Nagy szeme olyan nőről ad hírt, aki fiatalságában ragyogó szépség lehetett. A ruhája intelligenciára és ízlésre vall. Nem is beszélve arról, hogy drága holmit hord. Ez a nő más ok miatt vesztette el az eszét, mint a szegénység vagy az éhség, és ez a legfájdalmasabb és legkegyetlenebb örültség. Megörülni a nyomorúság miatt, érthető, szimpla. Egyirányú út, illetve egyirányú zsákutca. De megörülni az érthetetlen miatt, az igazságtalanság miatt, amiatt, hogy szeretsz valakit, aki szívből gyűlöl, és nem érted, miért, amiatt, hogy bántanak, megaláznak, és nem érted, miért, ez a fájdalmas örültség. Ez a káosz birodalma, ahol a tettes ismeretlen, és az áldozat ismeretlen, ahol az okok ismeretlenek, és az okozott kár felfoghatatlan. De miért vonszolja magával mindig ezt a két nehéz táskát? Próbálok sejteni az okokat anélkül, hogy világos és konkrét választ találnék. Egyedül a nő tudna válaszolni, ha egyáltalán tudna, hiszen nem én vagyok az a láthatatlan ember vagy szellem, akivel állandóan vitatkozik. Állok néhány méterre tőle, jobban és jobban közeledem, köszönök neki:

– Jó napot!

Gyorsan válaszol:

– Jó napot!

– Hogy van?

– Jól, köszönöm.

Na, nem rossz kezdés. A nő logikusan válaszolt. Nincs nyoma zavarodottságnak.

– Segíthetek hordani a táskáit?

Nem válaszol. Jaj, jaj, ez mégis rossz kezdés.

– Hova tetszik menni ezekkel a nehéz táskákkal?

Nem válaszol. Néz rám kérdő, de tompa tekintettel. Nincs nyoma benne a haragnak vagy az idegességnek.

Mosolyog rám, mintha nem kérdeztem volna egyáltalán. Jaj, jaj. Jobb, ha visszavonulót fújok. A dolog nem olyan egyszerű, mint gondoltam. Mégis hiányzik a nő egyik kereke. Vagy nem tetszik neki a kérdés. De az arca nem árul el ilyesmit. Még mindig bámul rám mosolyogva, mintha nem mondtam volna semmit, és várja, hogy folytassam vele a beszélgetést.

Mit kérdezek tőle? Ja!

– Uránvárosban tetszik lakni? Néhány héttel ezelőtt láttam magát bemenni az egyik társasházba.

– Igen, ott lakom.

Hála a jó Istennek, legalább erre a kérdésre válaszolt.

– Régóta tetszik ott lakni?

Nem válaszol. Rájövök, hogy olyan kérdést, amely valami számot vagy dátumot tartalmaz, figyelmen kívül hagy, és nem válaszol rá. Vajon mi a baja a számokkal és a dátumokkal? És mindig így van? Hiszen hallottam őt a buszon, említette a rendeletet, a paragrafust és bekezdést. Ezek is számok, nem? Ó, Istenem, nem lehet megjósolni, mikor válaszol, mikor nem, mire válaszol, mire nem. Kellemetlenül érzem magam. Elhatározom a visszavonulást.

– Sajnos, mennem kell. Örülök, hogy találkoztunk – mondom neki halkán.

Elfordulok, és sebtében rohanok, mintha menekülnék valami veszélytől. De a nő még mindig ott áll, bámul rám mosolyogva, mintha még mindig várna, hogy folytassuk a be-

szélgetést. Átmegek a téren a Király utcába, szaporázom a lépteimet. Szembe jön velem az egyik ismerősöm. Nem tudom, miért, talán azért, mert szükségem volt beszélni valakivel, említtem neki az előző jelenetet. Közben kezemmel a nő irányába mutatok, aki most kis pontnak látszik a hosszú utca elején.

– Ja, a zsidó nő?

– Mi? Zsidó? Nem látszik rajta, nincs sem hosszú orra, sem elálló, nagy fülek, nem is sötét bőré. Szőke, mint a skandinávok. Zöld a szeme. Azt gondoltam, hogy sváb, nem azt, hogy zsidó.

– Nem, nem, zsidó. Mindennap itt áll a tér közepén, és amikor elfárad, leül az egyik kávéház teraszára. Itt mindenki ismeri őt. Több, mint húsz éve csinálja ezt.

– Húsz éve? – (Pont azóta, amióta itt vagyok ebben az országban. Lehet, hogy hoztam magammal? Lehet, hogy én vagyok az, és ott állok a téren? Engem is üldöztek, és menekülnöm kellett. Akkor mi ez a tér, és ki ez a nő? És én kicsoda vagyok?! És ez az ember, aki most mondja nekem mindezt, miért mondja?) – Úgy látszik, hogy én vagyok az egyetlen tudatlan ember ebben a városban. Nem tudok semmit erről a nőről. Mondja, miért hordja magával ezt a két táskát, és mi van bennük?

– Én sem tudom. De hallottam, hogy amikor nagyon fiatal volt, akkor megmenekült az egyik koncentrációs táborból, miközben a testvére ott pusztult. És azóta, amikor kimegy otthonról, mindig hordja magával ezt a két táskát. Biztos ruha vagy ennivaló van bennük, nem tudom.

– Nincsenek rokonai?

– Valószínűleg nincsenek. Hallottam, hogy a férjével élt, aki már meghalt húsz évvel ezelőtt. Azóta egyedül van. Nem látogat senkit, senki sem látogatja őt.

– Honnan tudja ezt a sok információt?

– Ó, mindenki tudja. Itt mindenki úgy hívja, hogy a táskás néni.

Elbúcsúzom az ismerősömtől, és magamban ismétlem: a táskás néni, a táskás néni, miközben folytatom utam a gázműhöz. Tehát ez a nő még mindig menekül, még mindig – ahogy sejtettem – a múltban él. Várja minden pillanatban, hogy jönnek érte, és muszáj menekülni. Muszáj készenlétben lenni. A legszükségesebb ruhák, talán néhány konzerv, talán néhány pillanat biztonság. De hova menekülhet? Mindenfelé kóborolt, és ahol járt, mindig vártak rá, hiszen itt vannak a szívében, vagy talán bujkálnak a táskáiban a ruhák között. Hova menekülhet még? Nem maradt egy talpalatnyi hely sem a bujkálásra, a pihenésre. Rájött a dolog nyitjára: a legbiztonságosabb hely a főtér, a város főterének kellős közepe. Onnan nem tudják elvonszolni a koncentrációs táborba. Botrány lesz, kiabálni fog, összecsdülnek az emberek, és talán megmentik őt, talán. El tudom képzelni, hogy a hetven évvel ezelőtti történések ilyen módon el tudnak választani egy embert a valóságtól. És mi a valóság, ha nem az emlékek, a vágyak, a törésvonalak a lélekben? És számára hosszú évek óta ez a világ, ez az igazi valóság. Vajon ki tudja megváltoztatni ezt, és visszahozni a mindennapokba? Vajon segítene rajta, ha megpróbálnám eltaszítani a valóságától? Magam sem tudom, mi a valóság. De az egész játékban hol van az ő közössége, a zsidó közösség? Vajon kommunikálnak vele? Találkoznak vele? Próbálnak segíteni rajta, vagy legalább megérteni? Hallottam, hogy nagy számban élnek Pécsen. Közülük senki nem vihette volna idegpszichológusokhoz, vagy nem látogathatta volna őt rendszeresen? Valami forma az együttérzésre!

Felnézek a zsinagógára, ami nincs messze, néhány méterre, és kérdezem magamban: Ez a híres zsidó összetartozás? Vajon az egész csak legenda, amelyet az antiszemita felfújtak, hogy rámutassanak a zsidó veszélyre?

Dolgom végeztével visszamegek a főtérré. Ott találok a nőt, ott áll, ahol volt. Istenem, ez a szerencsétlen mikor eszik, mikor iszik, mikor pihen? Hol végzi a dolgát, ha muszáj? Mikor szokott hazamenni? Én, aki legalább harminc évvel fiatalabb vagyok nála, nem tudnék ott állni egész nap. Eltelt több, mint három óra azóta, hogy reggel erre jártam. És ő még mindig áll. Gyorsan átmegek a téren, messze tőle, ahogy tudok. Nem nézek rá, hogy ne találkozzon a szemünk. Fáj a szívem. Ó, ti kegyetlen istenek! Hol vagytok? Vagy nem vagytok sehol? Vajon tudtok erről a megtört lélekről? Tudomásotok van a bűneitekről? Bűneitek! Vagy ti nem tehetek semmiről? Akkor ki a felelős? És ki menti meg a szegény lelket? És ki bünteti meg a földi halandókat, akik szenvedést készítettek másoknak?

Hazamegyek. Próbálok az agyam sötét sarkába tenni a nőt. Nekem is van elég fájdalom és problémám. Alszom, ahogy mindig csinálom, amikor felülkerekedik rajtam a szomorúság és a nyomás. Felébredek éjjel. Beszélek magammal. Keresem a múltban azokat a pillanatokot, amelyek sajognak, mint a seb, amely nem akar gyógyulni. Én is valahogy úgy vagyok, mint ez a nő. Beszélek magammal, élek a múltban. Kis különbséggel: én szégyellem ezt nyilvánosságra hozni. Félek az emberektől. Igyekszem normálisnak látszódni, amikor kimegyek hozzájuk. Játsszom az épeszű szerepét, pedig örültebb vagyok a nőnél.

Másnap ugyanaz az út, ugyanaz a jelenet. Elhatározom, hogy felmegyek a zsinagógához, találkozom a fő rabbival, beszélek vele. Biztosan tud erről a nőről. Biztosan segíteni fog rajta, ha elmesélem neki, amit mindennap látok. Megállok hirtelen. Nem, nem lehet, hogy egy ilyen kis városban a közösség rabbija ne tudna arról, amiről mindenki tud, és ami a város lakói előtt zajlik nap, mint nap. Nem lehet, hogy ne tudna róla. Milyen rabbi az, ha a nyáj egyik báránya így kínlódik, segítség nélkül? És ha tud róla, de nem tett semmit, az rosszabb. Vajon miért nem tett semmit? Mégis folytatom utamat a zsinagóga felé. Muszáj találkozni vele, kíváncsi vagyok, mit fog mondani. Bemegyek az első emeleti irodájába, csodálkozva nézek rá. Azt vártam, hogy hetvenes éveiben járó idős bácsit találok, hosszú szakállal és a filmekben látott zsidó sapkával. De egy harminc év körüli fiatalember áll előttem, világos öltönyben, mint egy biztosítási ügynök. Ő is csodálkozva nézett rám, de a csodálkozásba belekeveredik a gyanakvás és a rosszindulat. Mit keres ez az arab a zsinagógában? És a vele lévő táska mennyi robbanóanyagot tartalmaz?

Bemutatkozom, ugyanezt teszi, de gyanakodva. Félelemmel és fölényel néz rám. Tekintete azt mondja: tudom, miért jöttél. Igyekszem gyorsan beszélni, hogy mielőbb szétoszlassam a gyanakvását. Vagy így vélem.

A férfi még mindig néz rám, és várja, hogy befejezzem. És most első ízben hallom a hangját. Lassan és lustán beszél, mintha aludni készülne, vagy alvás közben ismételné valamit. Ez a főrabbi? – gondolom magamban. Ez, aki felelős az egész zsidó közösségért ebben a városban? Kétkedem, hogy tud segíteni magán, nemhogy a többieknek. És ha tud is, kötve hiszem, hogy ez a lomha, kövér ember akar segíteni bárkinek. Inkább aludna, vagy írná a sabbati imáját. Miközben érthetetlenül bámulok rá, hallom lassú, monoton hangját:

– Próbáltunk segíteni rajta, de nem fogad el semmiféle segítséget. Reménytelen eset, reménytelen.

Hallgat. Ez minden? Ennyit tud mondani? Tehát ismeri a nőt, és tudja, milyen állapotban van.

Készülök, hogy magyarázatot kérjek arra, amit mond. Mit jelentsen az, hogy próbáltunk segíteni, reménytelen eset?

Nyitom a számat, de egy árva hang sem jön ki. Nézek a férfi arcára. Közönyös és fáradt. Szándékosan és leplezetlenül pillant az órájára, annak ellenére, hogy nem töltöttem vele pár percnél többet. Tehetetlenséget érzek. Mormolok néhány szót a nő szenvedéséről és mindennapi kóborlásáról. Bólogat, anélkül, hogy a dolog igazán érdekelné. Bocsánatot kérek, hogy zavartam, és kimegyek, átkozva az ötletet, amely arra készítetett, hogy idejőjek. Gyorsítom a lépteimet, s átmegyek a téren.

Ott áll a nő, mint régi átok, amely nem akar eltűnni. Mint az emberi fájdalom szobra öreg néni képében, új jelét adva az emberiség önzőségének, és a magányosságnak, amely hatalmába keríti az embereket szenvedésükben. Amikor idejöttem ebbe az országba, nem értettem, mit jelent az a mondat, amit egy szerzetestől hallottam: „Itt mindenki egyedül van, sivatag. Hatalmas, nagy sivatag a lelkekben. Nálatok – folytatta –, a sivatag látható. Világos, és egyértelmű. Mégis munkálkodik a közösség szelleme. Ám itt a sivatag teljesen láthatatlan, és az egyedüllét, a magányosság kézzelfogható. De nem lehet feloldani, hiszen nem vesszük észre, hogy létezik. Vagy nem akarjuk észrevenni.”

Hallom ezeket a szavakat, miközben nézem messziről a táskás nénit, és bólintok: iga-za van a szerzetesnek.

Szaporázom a lépteimet, elhatározom, hogy a következő napokban elkerülöm ezt a tere-
ret. Jobb, ha a 48-as térnél szállok le a buszról a Kórház tér helyett. Ezt csináltam egy hé-
ten keresztül, amíg újra nem láttam őt, de ezúttal nem a főtéren, hanem a buszmegállóban.
Fütyül, miközben körülötte néhány ember olykor tapsol a fütyülés ritmusára, olykor nevet.

De a nő füttyül és füttyül. Csodálkozva közeledem hozzájuk. Hogyan tud egy öreg nő így, hosszan füttyülni anélkül, hogy levegőt venne, vagy kifogyna belőle a szusz. Füttyül egy régi dalt, miközben a tömeg körülötte egyre nagyobb. Az arcokon látszik, hogy ők is csodálkoznak, hogy ez a boszorkány hogy tud olyat csinálni, amit egy húszéves ember nem. Tekintetük nem az értékelés és a megbecsülés tekintete, inkább gúnyolódás és megvetés, csodálkozással keveredve, hogy egy ilyen öreg néni hogyan képes magából bohócot csinálni. Egyrészt, hogy így festi magát, másrészt, hogy buszmegállóban füttyül.

Kérni akarom a nőtől, hogy hallgasson már. Nem látja a tekintetüket? Itt, lelkem, nem talál vigasztalást vagy elismerést. Itt csak gúnyolódást és megvetést kaphat. Nem látja, itt nincsenek szívek. Itt nincsenek lelkek. Csupán lábak és fejek és szemek és kezek. Testek, lelketlen testek. Menjen innen. Kezénél fogva ki akarom húzni, és elmenni vele a legközelebbi presszóba, hogy megigyunk egy kávé, és beszéljek vele. A szájából szeretném hallani, hogy mi a története, de jól tudom, hogy ez lehetetlen. Annyit tehetek, hogy bámulom, vagy elmegyek innen. Az utóbbit teszem. Elmegyek az egyik barátomhoz a Király utcába. Öreg, hetven fölött, de úgy néz ki, mintha százhetven lenne. Leülök, mesélek neki a nőről, és újra rájövök, hogy ebben az ügyben én vagyok az egyetlen tájékozatlan a városban. Elmondja, hogy ez a hölgy fiatal korában fütty-művész volt, és nagy csodálkozást keltett az egész országban, amikor megjelent a képernyőn a híres „Ki mit tud” műsorban, és mindenki heteken át beszélt róla, miután elfüttyülte Beethoven egyik concertóját. A műsor után a Broadway egyik színháza felajánlotta, hogy egy évadon át szerepeljen ott mesés gáziért. De az ügynök, akit a színház küldött, gyorsan visszalépett, amikor rájött, hogy a nő beteg, vagy ahogy vulgárisan kifejezte: egyik kereke hiányzik, és a maradék kerekek is nyikorognak. Több forrásból hallotta, hogy beszélgetés közben minden előzmény nélkül otthagyja a beszélőtársát. Attól tartott, hogy nem lehet tudni, mikor lép fel, mikor nem, és lehet, hogy a műsor közben abbahagyja a füttyülést, és kimegy a színpadról. Kockázatos és kiszámíthatatlan. Így elnapolták a szerződtetését, majd lassan homályba merült a füttyülő művész, és elfelejtették az emberek ezt a tehetséges nőt. De ő ennyi év után még mindig füttyül. Néha magának, néha az embereknek. De legtöbbször a semminek.

Barátom avval fejezte be a beszámolóját, hogy az egyik muzsikusként, aki hallotta őt néhány évvel ezelőtt, azt mondta, hogy a nő füttyülése átalakult a jazz és a blues furcsa keverékévé, amely néha összefonódik egy-egy szonátával. Annak ellenére, hogy elismerte a nő tehetségét, kijelentette, hogy a füttyülése nem jó semmire. Ez az ítélet volt az utolsó szög a remény koporsójában, azé a reményé, hogy a nő újra szerepeljen valamelyik tévéműsorban, és új lehetőséget kapjon, úgymint – folytatta a barátom – előbb vagy utóbb ez a váratlan csoda véget ért volna. Ez a dolgok rendje: ami rendkívüli módon bukkan fel, rendkívüli módon tűnik el. Tehát nem maradt neki lehetőség, kivéve, hogy minden harmónia nélkül füttyüljön. Valamit, anélkül, hogy érdekelné, hogy ki hallja vagy nem hallja.

Új pofonnal megyek el a barátomtól. Ez az örült öreg néni valamikor füttyülte Beethoven concertóját? Mi jön még? Mit tudok még meg róla? Mindennap új információt, amely alátámasztja, hogy segítség nélkül hagyni ezt a nyomorultat igazi bűn. Bűn, amelyet csak vastagbőrű ember tud elviselni, s elmenni mellette anélkül, hogy szúrást érezne a szívében. Vastagbőrű ember, mint én vagy a többiek. De mégis, valami módon segíteni szeretném a nőt. Meg akarom ismerni, beszélni vele, melléülni az egyik parkban, és hagyni beszélni, beszélni, beszélni, anélkül, hogy félbeszakítanám. Nem fontos, hogy mit mond, annak van-e értelme, eleje, vége. Nem fontos, hogy logikus legyen. A fontos, hogy beszéljen. Hátha új dolgot tudnék meg róla, új információt. Valamit, ami segítene, hogy közeledjem a zárt, sötét világhoz.

Szaporázom hazafelé vivő lépteimet, de hirtelen megálllok. Visszafordulok, és indulok a belvárosba, a főtérre. Muszáj beszélni vele, mindenáron. Mi fog történni? A legrosszabb, ami történhet, hogy nem válaszol, vagy kiabál segítséget kérve, vagy elmenekül előlem. Ezt mind ki lehet bírni. De mi van, ha közben megjelenik egy rendőr, és zaklatással vádol? Nincs elég bajom? Jobb, ha elfelejtem ezt az öreg nénit, ne legyek ennyire szentimentális. Nem tudom megjavítani a világot. Mennyi igazságtalanság és fájdalom van ezen a földön, és én gyenge és tehetetlen vagyok, mint ő. Szenvedek, mint ő. A különbség, hogy én tu-

dok róla, minden pillanatot átélek, de ő éli világát napról napra anélkül, hogy bármit is észrevenne. De mi a furcsa ebben? Ez nem ugyanaz? Hányszor, de hányszor érzem, hogy a táskás néni én vagyok, és a különbség világos. Ő meri mutatni a fájdalmát, az esendőségét, én álcázom ezeket. Ő tudattalanul bátor, én tudatosan gyáva. Mi a különbség? Valójában semmi.

Álljunk csak meg! Honnan tudod, hogy szenved vagy nem szenved? Honnan tudod, hogy rájött vagy sem a mindennapi fájdalmára? Nem tudom. A bizonyosság itt ostobaság. De lehet, hogy valójában nem tud semmiről? Hiszen, ha észrevenné, akkor nem csinálna nap, mint nap. Nem menne a térre, és állna ott egész nap télen, nyáron, anélkül, hogy érdekelne, napszúrást kap vagy megfagy a hidegtől. De lehet, hogy tisztában van ezzel, csak kényszerből csinálja, nem tud megállni. Zakatolnak a gondolatok a fejében, de folytatom az utat a főtér felé. Az óra közelít az öthöz. Talán nem találom ott. Késő van már. De nyár van, és délután öt óra nem olyan késő. A nap még mindig magasán ragyog, kegyetlenül és kihívóan.

Közeledem a térhez, és messziről látom a nő sziluettyét. Ugyanazon a helyen pózol. Ismétlődik a számtalanszor látott jelenet: a közelében néhány turista. Egyikőjük képet készít róla. Hasznos lehet, ha hazatér, és megmutatja a barátainak és ismerőseinek. Alkalom a nevetésre és a csodálkozásra. Mi ebben az új? Semmi!

Még jobban közeledem. A nő naivan mosolyog a kamerába, amely kattant előtte. Félreállok, várva, hogy a turisták elmenjenek. Próbálok mosolyogni a nőre, hátha ez segít abban, hogy ne féljen tőlem. Visszamosolyog, de másképpen. Az a fajta mosolygás, amely nem hord semmi jelet, semmi üzenetet, semmi szándékot. Az a fajta mosoly, amely a rajokban látható. Konkrét kifejezés nélkül. Csupán ajakcsikorgás.

Köszönök neki:

– Jó napot!

Ez alkalommal nem válaszol. Még mindig tompán mosolyog, de nem válaszol. Ha jól emlékszem, a múltkor válaszolt a köszönésemre. Nem fontos. Hangosabban szólok:

– Hogy van?

Most válaszol:

– Jól, köszönöm.

Na, mit kérdezel ezek után? Gondolkozz gyorsan, Mohamed. Gyorsan. Mit kérdezel? Akármit, a lényeg, hogy a csend ne nyúljon. Akkor minden elromlik, ezek után nem fog beszélni.

– Hogy vannak a gyerekek?

Nem válaszol.

– A múltkor említette, hogy vannak gyerekei és unokái. (A múltkor nem mondott ilyesmit, hazudok.)

A nő kis csodálkozással bámul rám, de a mosoly nem hagyja el az ajkát. Ismétlem a kérdést. Az a gyanúm, hogy mindent elrontottam. Elvitettem a célt. A nő mozdítja az ajkát.

– Amerika, Ausztrália...

– Amerikában, Ausztráliában vannak? – kérdezem, igyekezve segíteni őt.

– Igen, sokan vannak.

– Unokák? Testvérek? Vagy csak rokonok?

Nem válaszol a kérdésre, de ismétli:

– Sokan vannak, nagyon sokan.

– És maga nem akar elmenni oda, Amerikába vagy Ausztráliába meglátogatni őket?

Nem válaszol. Csend.

– Szoktak írni magának?

– Igen.

– És mit írnak magának?

Csend.

– Nagyon szépek. Nagyok – és kezével mutat a feje fölé.

– Nem szokták meglátogatni magát?

Csend.

– Nem fáradt? Nem fáj a lába? Tessék kicsit pihenni a padon.

Csend. Nézek a lábára, amely tele van visszerekkel. A lába görbe, nem csak visszerei vannak, hanem csontritkulása is. A szerencsétlen elmúlt nyolcvan, és még mindig hordja magával mindennap ezt a két nehéz táskát, amelyek, mint szokás, két oldalon a lába mellett vannak.

– Nem nehezek ezek a táskák?

Csend.

– Mi van bennük?

Csend. De ez alkalommal a mosoly eltűnik az arcáról, és helyette a gyanakvás jelenik meg. Ismétlem a kérdést:

– Nem nehéz? – És előrelépek, megemelem az egyiket. Bár ne tettem volna!

A nő erősen megragadja a batyuját, kétségbeesett ragaszkodással, és közben kijön belőle egy hosszú kiáltás, hasonlít a nőstényfarkas vonítására. Gyorsan leejtem a táskát, próbálom megnyugtítani, és megmagyarázni. Én ostoba, miért akartam megemeletni? De a nő semmit sem hall, semmit sem lát. Még mindig mereven kapaszkodik a bőr szatyrába, miközben folytatja a kiabálást. Elfordulok, és menekülök előle.

Jézus Mária, néhány ember megfordul a hang irányába. Sőt, miközben rohanok, látom, hogy egy férfi gyorsan közeledik. Istenem, remélem, nem rendőr. Az nagy baj lenne. Egy rendőr ügyet csinálna belőle, és másra fog terelődni a kérdezősködés és faggatózás. Honnan jöttem, mit csinálok itt, van-e letelepedési engedélyem, honnan ismerem ezt a nénit, mit akarok tőle, és így tovább.

Messzebb és messzebb kerülök, a nő kiabálása abbamarad, vagy legalábbis többet nem hallom. Na, te legény, vége a próbálkozásodnak, tartsd távol magad ettől a nőtől. Felejtse el. Úgysem tudsz segíteni, nem tudsz vele beszélni. Akkor mit akarsz tőle?

Igen, igen, szomorú eset. Igen, tragédia. De látod, te is tehetetlen vagy, és ha tovább ragaszkodsz a próbálkozásaidhoz, nem lesz jó a vége. Legalábbis neked. És a nőnek sem. Maradj távol. Ha ennyire mazochista vagy, keress más tragédiát. A város tele van mindenféle szomorú esettel.

Felszállok a buszra, még mindig nem tértem magamhoz. Nem nézem, melyikre szálltam, nem érdekes. Bámulok az ablakból. Odakint az emberek sietnek, mindenki siet valahova. Mihelyt bemegyek a lakásba, leülök, ahogy szokásom, az ágy szélére. Nem tudok csinálni semmit. Mi történt? Semmi. Még egy illúzió elveszett. Mondom magamnak, foglalkozz a saját kínlásoddal. Leveszem a ruhámat, és próbálok aludni. Ez az egyetlen eszközöm a menekülésre mindentől és semmitől.

Korán kelek. Tíz órát aludtam. Folytatom a mindennapi harcot. Felmenni ebbe vagy abba a hivatalba, panaszlevelet beadni itt és ott, menni erre vagy arra a bíróságra, fellebbezést beadni emiatt vagy amiatt az ügy miatt. Igyekszem kikerülni a teret, és minden helyet, ahol találkozni lehet evvel a nővel. Micsoda megkönnyebbülés, te nagylegény! De mondd, mit értél el ezzel? Sikerült elaltatni a lelkiismereted? Sikerült elfelejteni a saját és a táskás néni nyomorúsága közti hasonlóságot?

Elmúlik a nyár, az ősz, és támad a tél. Több, mint húsz éve élek ebben az országban, de nem láttam olyan telet, amely ilyen hevesen kezdődne. November közepe, és máris esik a hó. Harminc centire emelkedett az utcákon. A közlekedés megállt, az iskolák kényszerzünetet rendeltek el a diákoknak. A rádió ismétli a hajléktalanoknak szóló felhívást, hogy éjjel menjenek a hajléktalanszállókra. A hőmérséklet hajnalban lezuhanhat mínusz huszonöt fokra.

Sietek az utcákon, amelyeket eltorlaszolt a hó. A hideg a csontomba hatol. Igyekszem rohanással melegedni. És miközben ezt csinálom, hirtelen eszembe jut az öreg néni. Istenem, vajon mit tesz ebben a kegyetlen hidegben? Vajon még mindig odamegy a térre, és ott rostokol egész álló nap? Ha ezt még mindig csinálja, biztos megfagy, elpusztul. Elhatározom, hogy átmegek a főtéren, és megnézem. Úgyis utamba esik. Csak vigyáznom kell, hogy a tér szélén menjek. Nem tudom, mitől félek, de félek. Félek, hogy a nő megismer engem, és találkozik a tekintetünk. Tudom, hogy ez badarság, biztos elfelejtette, ami a nyáron történt. És mi történt? Semmi sem történt. De ennek ellenére úgy megek a tér felé, mint aki valami nagy bűnt követett el, és fél, hogy elkapják. Mindig úgy érzem, hogy bűnös vagyok. Bűnös, aki nem tett semmi bűnt. De így neveltek. Én, ez a rossz fiú,

aki amerre jár, bűnöket követ el, és megérdemli a büntetést. Sunyi és alattomos, és mindig rossz fát tesz a tűzre. Emlékszem anyámra: bármi történik a házban, azonnal kiált, Mido csinálta! Hiába sírtam, védekeztem, esküdöztem, hogy nem én voltam. Imádkoztam, hogy kiderüljön az igazság, és ha az istenek elfogadták az imámat, és tényleg kiderült az ártatlanságom, nem kaptam bocsánatot és vigasztalást sem, hiszen a legközelebb úgyis rosszat fogok csinálni, idő kérdése. Akkor minek a bocsánat – gondolták. És nincs megváltás, nincs bocsánat, nincs feloldás. Így maradok halálomig. Bűnös és lelkiismeretlen. Úgy mondják rólam. Ám legyen. Most is érzem a nagy bűnöm a táskás néni iránt. Ezért félek közeledni hozzá.

Messziről nézem a helyet, ahol állni szokott. Senki. A tér teljesen üres, kivéve pár járókelőt. Hova ment? Vajon beteg? Megfázott az értelmetlen álldogálástól? Vagy meghalt? Miért ne? Nyolcvan fölött járt. Halála minden pillanatban várható. Pláne, ha folytatja mindennapi csavargását a nehéz terheivel. De miért aggaszt ennyire, ha meghalt? Nem jobb neki és nekem is? Nem jobb neki, ha megszabadul ettől a világtól? Megszűnik a félelem, a bánat, a szorongás. Nem kell újra menekülni, nem kell bujkálni, hiszen, mint tudja, nincs hova. De a kíváncsiság mégis lassan fájdalommal alakul. Feszíti a szívemet, és homályos aggodalom fészkel belém. Mi történt a nővel? Mi van vele? Állok, és kérdezem magamtól: bármi történt vele, az nem mindegy? Ha meghal, mi változna a világban, legalábbis látszólag? Tudom jól, hogy meg fog változni az egész bolygó, az egész univerzum. De mi jelenik meg ebből, mi nyilvánul meg? Semmi. Állok, mint ilyenkor mindig. Nézek az égre, és sírok. A könnyek megjelennek a szememben, és függőnyt eresztenek elém. Nem látok semmit. És ha látnék, mit fogok látni? Üres tér, üres lelkek. Bábok haladnak a téren, majd eltűnnek, és marad a világ üres és érthetetlen nélkül. Mintha a bolond néni adta volna ennek a világnak az eszét, a logikáját, és most nincs sehol, a tér árván teregeti az ürességet. Állok, és kérdezem: ha meghalt, mit fogok tenni? Semmit. Megmaradna a kíváncsiság, tehetetlen és meddő kíváncsiság, nem több. Kit kérdezzek? Nem ismerek senkit, aki személyesen ismerné. Elmehetek a házhoz, ahol valamikor nyáron láttam bemenni Uránvárosban, hátha találkozom az egyik lakóval, aki hírt mond róla. Hátha megtudom, mi történt.

A nap végén leszálok a buszról a Mecsek áruház megállónál. A ház kapuja zárva. Állok ott, és várom, hogy valaki lejön vagy felmegy. Állok és várom. Senki. Az utca üres. Egy pillanatig a szokványos magyarázat jár a fejemben: mindenki otthon maradt védekezve a kegyetlen hidegtől. De ez sem stimmel. Egy árva hangot sem hallok. Edény csörömpölése vagy víz csobogása, vagy legalább nesz, bármilyen nesz. Totális csend. Mi ez, kísértetek háza? A házat homály övezi. A belseje sötét, és csend telepszik rá. Nem látok senkit, se be, se ki. Mint a múltkor. Mintha egy lakatlan ház lenne. Csak a szellemek, a kísértetek járkálnak a homályos folyosóin.

Bámulok a kaputelefonra, és megnyomom az egyik gombot, hátha valaki megszólal, hátha megtörténik a csoda, és kiderül, hogy valaki lakik ebben a kísértetházban. És megtörtént a csoda. Fiatal női hang kérdezi, ki az. Érdeklődöm tőle, hogy itt lakik-e az idős táskás néni. Igennel válaszol: az első emeleten. Kérdezem, hogy jól van-e. Nem tudom, mondja. Utoljára ma délben láttam. Kinyitom a kaput, tessék felmenni, és megkérdezni. Első emelet három. Hallom a kattintást, és az éles hangot, amikor nyílik az ajtó. Elengedem a gombot, és sietve távozom. A legrosszabb dolog, amit csinálhatnék, ha felmegyek hozzá. Azt fogja gondolni, hogy tolvaj, vagy valaki meg akarja ölni őt. Kiabál, és botrány lehet belőle. Nem, nem. A lényeg, hogy megtudtam, még él. Nem kell semmi más. Nem kell sem beszélni vele, sem kérdezni őt. Még él, legalábbis délben még élt. Talán látom őt holnap, vagy holnapután, nem fontos. Amikor megjavul az idő, biztos újra ott áll majd a főtéren. Akkor odamegyek, és megnézem. És kész. Legalább most új információra tettem szert. A nő itt lakik, az első emeleten, harmadik ajtó. Vagyis száz méternél nem messzebb tőlem.

Felmegyek a lakásomba, lelkesedve, mint aki nagy kalandot élt át az Alpokon. Nevetéses. Csinálom a mindennapos rituálémat: vacsorát enni, gondolkozni a kínlódásaimon, aludni és éjjel felriadni. Mikor jön az átkozott nyár? Legalább nem kell ilyen korán hazajönni. Nem kell ennyi ruhával bebagyalálni magamat. A nyár még messze van. Novemberben vagyunk, és ami rosszabb, a tél egyre harapósabb.

Életem állandó felmenés valahova. Felmegyek a lakásomba, felmegyek a hivatalokba, felmegyek a bíróságokra, fel és fel és fel valahova. És semmi más. Se munka, se család, és ami rosszabb, nincs remény, hogy a helyzet megváltozzon. Ötven évet eltöltöttem, és a vonat elment. Elrepült fölöttem az idő. Ébren maradok reggelig. Töprengek. Elaluszom, nem ébredek fel, csak délben. Felveszem gyorsan a ruhámat, sietek a legközelebbi buszmegállóba. Muszáj elmenni a gázműhöz, és reklamálni a kapott számla miatt. Mindig, mindig túlszámláznak. Rajtakapom magam: mi ez, mit csinálsz? Ez a te életed? A jelentéktelen életed? Gáz, és számla, és gázmű? Ez a te életed, filozófus úr? Ezek a fontos kérdések, amelyekre mindenáron választ akarsz kapni? Ez vagy te. Meztelen, hitvány, és mindennapi. Kicsinyes és praktikus. Menj csak, menj, érdeklődj a gázzsámláról. És ha sikerül megtudnod, megoldódik a lét és a nem lét problémája. Bizonyosan tudni fogod, hogy ki vagy, miért születted, és hova tűnt el a táskás néni. Menj csak, és intézd a világ-megváltó ügyeidet.

Sietek, igyekezve, hogy ott járjak, ahol a havat még nem taposták le, ott nem annyira csúszik. Próbálok óvakodva lépni, ugyanakkor siettetni a lépteimet. Az ügyfélszolgálat kettőkor bezár. Nézek magam elé, és megdöbbenésemre néhány lépéssel előttem az öreg zsidó nő vonszolja magát, mindkét kezében hordja az elmaradhatatlan táskát. Ő is igyekszik a buszmegállóba. Hova megy ebben a hidegben ez a szerencsétlen istennő? Örülök, hogy rátaláltam, ugyanakkor nem tudom, most mit kell tenni. Elhatározom, hogy megyek utána. Nem érdekel semmi. Az ördögbe a gáz, a számlák, az egész világ. Rohanok utána, és lassítok, amikor közeledem hozzá. A néni próbál sietni, de beteg lába és nehéz terhei megakadályozzák ebben. Lassítok, hogy ne érjem utol, és ne kerüljek mellé.

A járda szűk. Félreállok, hogy aki utánam jön, el tudjon menni. Eközben az öreg nő minden erejével próbál sietni. Amikor látja a buszt messziről, rohan. Maga vén bolond, vigyázzon – akarok kiabálni rá, de az esése gyorsabb volt a hangomnál. A nyomorult. Hirtelen elcsúszott, miközben a két táska elrepült, és landolt az utca közepén. Egyikük néhány méterre, a másik jóval messzebb. Ami rosszabb, a két táska tartalma szerteszóródott mindenfelé. Életemben először hallok ilyen nyüszítést. Igazából nem nyüszítés volt, hanem hosszú, éles vonítás, amely inkább jelzi a nő több mint hetven éve tartó szenvedését, mint az esés fájdalmát.

A járókelők rohannak felé, és próbálják felállítani, de hiába. Újra nekirugaszkodnak, de még mindig nem tudják. Elfelejttem az összes aggodalmam, igyekszem én is odamenni, és felemelni. De világosan látszott, hogy a nő eltörhette a combját, és nem tud felállni. Még mindig vonít. Az a hosszú, fülsiketítő vonítás. Kérem az egyik embertől, hogy hívja a mentőket a kezében lévő mobilon, miközben igyekszem összeszedni a két táskából kiszóródott dolgokat. Legalább végre megismerem a táskák tartalmát. Ahogy mindig sejtettem: ruhák, néhány kis doboz gyógyszer, kétszersültök, húskonzerv, májkrém, és messzebb feküdt a Magyar Közlöny egyik példánya. Szerencsétlen! Mit csinál ezzel az újsággal?

Összeszedem a dolgait, beletuszkolom a két táskába. Beletuszkolom a megtört szívemet. Ezek az én dolgaim. Látom, jól látom, hogy én is így fogom végezni: céltalanul járkálok az utcákon, fájó lábbal, összecsuklom és elesem, és a dolgaim szét fognak szóródni. Közöttük találják a szívem darabjait.

Visszaviszem a nőhöz, aki egy pillanatra abbahagyja a vonítást, és mohón a két táska után kap. Látszott rajta, hogy kicsit megnyugtatta a tudat, hogy ismét nála vannak, majd újrakezdi a vonítást és a jajgatást. Messziről felbukkan a mentőautó. Két ápoló hordágyat tesz a földre. Egyikük kéri, hogy engedje el a táskákat, ő beteszi azokat az autóba, de a nő rá sem hederít, mintha semmit sem hallana. Erősen kapaszkodik a két táskába. Hogy az ördögbe ne kapaszkodna! Ez az ő énje, az ő világa. Benne van a lakása, az elpusztult testvére, az elhurcolt édesapja, a halott férje, a megmentő paragrafusok. A két táskában van mind, mind, ami lényeges. Nem hagyja el őket. Ha elhagyja, meghal, hiszen semmi értelme az életnek nélkülük. Semmi értelme a létnek nélkülük. Ha a két táskába kapaszkodik, valamennyire megnyugszik.

A naiv mentős próbálja magyarázni neki, hogy nem tudják feltenni a hordágyra, ha ennyire kapaszkodik ebbe a két nehéz táskába, de a nő értetlenkedve bámul rá. Próbáltam halgan elmagyarázni az egyik ápolónak, hogy nem érti, és semmi szín alatt nem fogja elhagy-

ni a batyuit. Végül mégis sikerül valahogy rátenni a nénit a táskáival egyetemben a hordágyra, és elindul vele a mentő a legközelebbi kórházhoz.

Néhány perc sem telt el, és az utca újra csendes és üres. Mintha semmi sem történt volna. Mint ahogy a jelenet sem volt. Nem állt ott senki, kivéve engem. Kicsit meglepődve, kicsit bambulva, mintha nem tudnék mozogni, mintha nem tudnám, mi történt. Az órámrá nézek, fél kettő elmúlt. Nem fogok odaérni a gázműhöz kettőig. És ha nem érek oda, akkor mi van? Összedől a világ? Megint az élet hamis dolgait kellene intézni? Inkább visszafordulok, és megyek haza. Nincs mit csinálnom a városban ebben a kegyetlen hidegben. Nincs mit csinálnom ebben az országban, nincs mit csinálnom ebben a világban. Ugyanazok a nevetséges és értelmetlen dolgok kerülnek elélem évek óta. Vége van egy illúzióknak, hogy itt elfelejtem az embertelenséget és a kudarcot. Harminc év óta Európa számomra egyet jelent: elkerülni a halált, a megsemmisülést. Megkapaszkodni és átélni a létet, az igazi létet álarc nélkül, szorongás nélkül. És tessék. Itt van. De itt van a táskás néni is, a nyomorúság és a kegyetlenség jele. Nincs nagy különbség az itteni lét és az ottani világ között. Változik a táj, változnak a formák, a történetek, de itt is, tessék, itt is van táskás néni.

El akarok menekülni innen, messzire. És ha nincs rá lehetőség, akkor legalább más városba. Felemelem a kagylót és bekönyörgöm magamat egyik ismerősömnél, hogy fogadjon egy hétre. Miért? – kérdezi. Mit mondjak neki? Úgysem értené. Mormolok valamit, amit magam sem értek. Megállapodom vele, hogy ott leszek a nagyvárosban. Ne félj – nyugtatom – nem zavarlak nagyon. Nem fogod érezni a léteimet. Kimegyek hajnalban, és este jövök vissza. Kóborolni fogok én is mindenfelé, hátha megértem a táskás nénit. Hátha megértem, mit jelent, hogy nincs otthonod, nincs hova tenned a fejedet.

A jóbarát kijelenti, hogy szívesen lát, de hallom a hangján, hogy nem teljesen szívesen. Gondoltam, hogy visszavonom a kérésemet, de magamban ismétlem az egyiptomi közmondást: „ilmahtág mejhodzs alee hatro” – „a szükségét szenvedő embernek nem szabad megsértődnie”. És nekem szükségem van az egy hét menekülésre. Megegyezem vele, hogy másnap délután öt órakor érkezem.

Leteszem a kagylót, miközben kínoz a fájdalom. Mi ez a világ? Vajon tényleg itt élek? Vajon ezek az események valóban velem történnek? Nem lehet, hogy ez mind-mind álom? Mi a bizonyíték arra, hogy aki kimegy és bejön és alszik és eszik, az én vagyok? Mi a bizonyíték? Nem lehet, hogy én még mindig máshol vagyok, és ez csak rémálom? Jó lenne, ha az lenne, és mindjárt felébrednék. Jó lenne, ha még mindig Kairóban lennék, és ez mind-mind marhaság, lázálom, és előbb vagy utóbb visszatérek az igazi életre, a versírára, irodalmi esteken való részvételre, könyveim megjelentetésére. Ó, piszkos istenek, mikor halok meg? Mikor keveredem össze a földdel? Nem marad semmi, kivéve aludni, aludni. Az alvás talán kicsit enyhíti a fájdalmat. Nem találok senkit, aki tudná, mekkora a fájdalmam. A nő, akivel élek, nem tudja, mennyire szenvedek. Élünk két világban. Alszom anélkül, hogy kis nyugalmat találnék. Hajnalban ébredek. Próbálok újra elaludni, még mindig korán van bárhova menni. Végül sehogyszem tudok visszaaludni. Felveszem a ruhámat, és rohanok a vasútállomásra, mintha sietnék. Mit csinállok hajnali öt órakor, amikor a vonat hat óra tíz perckor indul, és fél tízkor érkezik a nagyvárosba? Vajon mit csinállok ott kerek hét óra hosszat? Nem érdekes. Amikor megérkezem, sétálok a városban, bemehetek az antikváriumba, csinállok valamit, nem érdekes.

Telefonálok az ismerősömnél, emlétem neki, hogy lehet, hogy korán érkezem, háromra nála leszek. Felmegyek a régi ház lépcsőjén a harmadik emeletre. A férfi ajtót nyit, mosolyogni próbál, de fáradt arca előre jósolja, hogy terhes vendég leszek. Hogyan töltök el egy egész hetet egy ilyen embernél? Mihelyt átlépek a lakás küszöbét, átadok neki egy ajándékkönyvet, hátha ez kicsit enyhíti a látogatásom miatti elégedetlenségét. Nem túlságosan örült az ajándéknak, látszott az arcán, mintha azt mondaná, inkább hoztál volna egy kiló húst. Elhatároztam, hogy lerövidítem az itt tartózkodásom. Legyen három vagy négy nap maximum. És rögvest ki is jelentettem ezt, hogy tudja, kisebb teher leszek.

Teázom vele, és indulok a városba. Az óra négyhez közelít. Az antikváriumok zárni készülnek. Néhányan ötkor zárnak, némelyek hatkor. Megyek egyikből a másikba, anélkül, hogy igazán érdekelnének a könyvek. Az eszem máshol jár. Nem is látom a kezemben lé-

vő könyvek címét. Kimegyek az utcára. A levegő rendkívül hideg. Hova menjek most? Bemegyek az egyik kávéházba az Astoria közelében. Teát kérek. Bámulok az ablak üvegén keresztül a járókelőkre, és semmi új. Mindenki gyorsítja a lépteit hazafelé. A hideg szúrta arcokon a gond. Eszembe jut egy egysoros vers, amit harminc éve írtam: „Az utca még mindig az utca, a járókelők még mindig a járókelők, és én még mindig nem sírok.”

Úgy néz ki, hogy ez az egysoros vers most is aktuális. Örök érzés ez: az unalom. Örök érzés, hogy a világ tele van olyan dolgokkal, amelyeket hamarosan megununk.

Este visszatérek barátom lakásába. Nyugtalan alvás után korán felkelek. Megyek a helyekre, ahova szándékoztam menni, vagy olyan helyekre, ahova nem szándékoztam. Csak valahova, hátha elfelejtem, amit hátrahagytam a kisvárosban. Hátha elfelejtem a táskás nénit és a tehetetlenségemet. Biztos vagyok benne, hogy ez álom, és egyetlen módja, hogy felébredjek, ha eltávozom innen, ebből az országból.

Állok az utcán, és kérdezem magamtól: miért utaztam ide? Reménykedtem, hogy itt találok valamit. De mit? Új érzést? Vagy új arcokat? Valami mást, ami fenntartja a reményt, hogy van lehetőség kimászni ebből az állapotból, a tehetetlenség, a szorongás és a homály fogságából. De most rájövök, hogy a nagyvárosban ugyanazok az arcok, ugyanazok az érzések, mint a kisvárosomban. Gyorsítom lépteimet, és visszatérek barátom lakásába. Kinyitom az ajtót, ott ül a hallban, mint a régi gennyes seb, amit nem szabad elvakarni, nem szabad érinteni, nem szabad ránézni. De ő bámul rám ellenségesen és közönyösen. Anélkül, hogy köszönnék neki, odavágom: holnap reggel utazom vissza. Nem csodálkozik, nem kérdez hirtelen elhatározásomról, látszik rajta a megkönnyebbülés, megszabadult nem kívánatos vendégétől. Én is elrejttem örömemet, hogy megszabadultam a nem szíves vendéglátástól. Kvittek vagyunk. Hajnalban indulok, és felszállok a vonatra, mint ha láthatatlan veszélytől menekülnék. Legalább ott szabadon tudok lélegezni. Felesleges volt idejönni. Mindig az a hiú reményem, hogy máshol talán változik valami idebent. De nem változik semmi.

Érkezésem után sem változik semmi. Felmegyek a lakásomba, a zuhany alá állok, hátha elmossa a víz a szomorúságot, a szennyet, és a semmitmondó, értelmetlen gondolataimat. Próbálok visszatérni a megszokott kerékvágásba, de nehezen megy. Újra rovom az utcákat. Elfelejttem a zsidó nőt. Elfelejttem az egyiptomi barátaimat. Elfelejttem az irodalmat. Semmi nem jár a fejemben, kivéve, hogy itt vagyok, mint egy csapdába esett vad, akit sarokba szorítottak, és nem tud se mozogni, se menekülni, se lélegezni. Újra alszom napközben, újra ébren maradok az éjszaka közepén, anélkül, hogy bármit csinálnék. Nem érdekel sem az olvasás, sem az írás, sem az irodalom, sem a filozófia. Olvasni, tudni, élesíteni az elmét, ez mind egyet jelent: jobban szenvedni, jobban megtapintani a sötét oldalt, és meglátni a szakadékot. Meglátni az értelmetlenséget, a létezés ellentmondásait és fájdalmaikat. Ismétlem magamban a régi, régi igazságot, az örök igazságot: létezni annyit jelent, mint ellentmondani. Így vélekedtek az őseim, akik felépítették a piramisokat, bebalzsamozták a holttestet és bevitték a sötétség birodalmába, a Nílus nyugati partján. Látom Ramszeszt, Ozi-riszt, Hóruszt és Hatsepszut, mind, mind kiált: a lét hiábavalóság, oda kell menni a Nílus nyugati partjára, ahol el lehet felejteni mindent, a vágyakat, a reményeket, a szomorúságot. Felejteni, felejteni és felejteni. Aludni hosszan, hosszan aludni, és az idő eltűnik. Az értelem eltűnik. A felejtés is eltűnik. Hallom Ramszesz kiáltását: Emberek! Felejteni! Az emlékezés átok, a létezés átok. Emberek, felejteni!

Felriadok, visszatérek magamhoz, és kérdezem: miért menekülök a mindennapi valóságtól? Mert kudarcot vallottam benne? Vagy mert, ahogy szoktam hajtogatni: a mindennapi létezés fölösleges. Értéke nincs, ha az ember meg van alázva, meg van fosztva a leg-
elemibb jogaitól. Nincs helye az örömmek, a nyugalomnak, vagy a beteljesülésnek. Itt az ember létezik, de nem él.

Rovom az utcákat, valami vigasztalást keresve. Nem találok. Az utcák még mindig tele vannak hóval. Megfagyott és jéggé vált. Láttam itt, ott, amott néhány öregembert eselni. Bekanyarodom egy mellékutcába. Este hét elmúlt. Az ég fekete. Sehohol sincsenek csillagok, semmi, kivéve a sötétség.

Az utca végén látok néhány embert, aki körüláll egy jégre esett nőt. Közledek, hallom, hogy néhányan közülük feszülten és kapkodva beszélnek. Egyikük konokan ismétli, mint

aki meg akarja győzni a többieket: mondom, hogy meghalt, meghalt. Hatalmába kerít a kíváncsiság. Közelebb megyek, odaférfkőzöm az emberek közé. A lábak között megpillantok egy barna táskát. A szívem gyorsan ver. Próbálom elfojtani azt a halk hangot, amely súgja, ő az. Nincs kétség, ugyanaz a régi táska. A városban senkinek nincs ilyen táskája, csak neki. Lehajolok, a kezemmel megpróbálom eltávolítani a vállakat, hogy lássam, ki fekszik a földön. Meglátom a fehér, sápadt arcát, az ezüst haját, és a feje mellett a másik táskát.

Nincs nyoma annak a félkegyelmű mosolynak, amely mindig rá volt rajzolva az arcára. Jobban lehajolok, megfogom a kezét: jéghideg. A zöld szeme még mindig a semmibe néz, ahogy nézni szokott. De ezúttal rátelepedik a félelem, a megdöbbenés. Mintha látna valami váratlant. Nézek rá, bámulom, és sírni szeretnék, de nem tudok. Szeretnék beszélni vele, de nem tudok. Lecsukom a szemét, és kérem a mellettem álló férfit, hogy segítsen elvinni olyan helyre, ahol nincs jég. Elutasítja, mondván, hogy nem szabad elmozdítani a holttestet, amíg nem jön a mentő és a rendőrség.

A holttest. Ó, asszonyom, ó nővérem, ó énem, máától nem titulálnak táskás nének, nem titulálnak művésznőnek, hanem holttestnek. Ez a véged. Fekszel a hóban, anélkül, hogy irgalmazna neked valaki, és meleg helyre vinne. Fekszel a havon, és most elengedted a táskáidat. Nem kapaszkodsz beléjük, ahogy szoktál. Végre letted a terhedet. Végre pihensz. Mostantól nem lesz nehéz járni az utcákon. Nem fog fájni a lábad. Nincs mitől menekülnöd. És ha odaérsz, ahova akartál, nincs mitől félned. Nincs Magyar Közlöny. Nincsenek beadványok és kérelmek. Nincs, aki gúnyol téged és nevet rajtad. Csak annyit kell tenned, hogy mozdulj innen meleg helyre, és minden rendben lesz, minden rendben lesz.

Felemelem a tekintetemet az égre. Még mindig fekete és sötét. A tömeg lassan szétoszlik. Már nem áll mellette senki, kivéve engem és két embert. Hallom a mentőautó hangját. Közeledik. Megáll, kiszáll belőle egy fiatal orvos, a néni mellére teszi a sztetoszkópot, és bejelenti a hírt, amit egy órája tudok. Várom, hogy berakják az autóba. De az orvos ehelyett beszél a mobilján. Hallom, amikor más autót kér. Hullaszállítót. Igen, nővérem, itt kell maradnod a hóban, és tovább várni. A halálban is kísér téged a megaláztatás és a fájdalom és a hideg, a hideg szívek.

Megérkezik a másik autó. Bepakolják, mint egy burgonyás zsákot, és indulnak vele. És én ott állok egyedül. Bámulok, és nem értek semmit, már nem értek semmit. ■ ■ ■

■ ■ ■
Dr. Rashwan Mohamed egyiptomi filozófus. Kairóban született. Nemes földbirtokos családból származik, az ötvenes évek elején, Nasszer katonai puccsa után (1952) elveszték a család birtokát. Hazájában és külföldön közismert éles kritikája az iszlámmal szemben, amelyben rámutat az iszlám brutalitására és veszélyeire. Számtalan újságban és folyóiratban jelentek meg írásai, amelyek miatt több ízben kényszerült elmenekülni Kairóból Bejrútba és Londonba, halálos fenyegetések után. Az iszlám és a terrorizmus kapcsolatáról szóló egyik cikke (*Miért van kudarcra ítélve a terrorizmus elleni harc*, 2002) miatt Magyarországon is feljelentette a muzulmán közösség elnöke, közösség elleni izgatás vádjával. Az ügyészség végül ejtette a vádat Fodor Gábor (SZDSZ) 2003. decemberi parlamenti interpellációja után. A legfőbb ügyész, Polt Péter válaszában bocsánatot kért a filozófustól.